

KIRKOLLISKOKOUKSEN AVAUSPUHE 9.5.2023

Mitä kuuluu, miten voin palvella?

Arkipiispa Tapio Luoma

Mitä kirkolle tänään kuuluu? Tämän kysymyksen olen toisinaan saanut vastattavakseni monissa kohtaamisissa ihmisten kanssa. Kysymyksen voi ottaa yleisenä keskustelunavauksena, kuten yleensäkin *mitä kuuluu* -kysymykset, joihin on tapana antaa myönteisiä vastauksia. Pelkkää kohteliaisuutta ja sovinnaisuutta ne eivät silti aina ole, ja useimmiten kuulenkin taustalta aidon kiinnostuksen siihen, mitä kirkolle kuuluu ja kuinka minä omassa virassani asian näen.

Varsinkin sosiaalisessa mediassa voi törmätä *Mitä kuuluu?* -kysymyksen astetta terävämpään muotoon: *mikä on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tila?* Tämän kysymyksen taustalta voi erottaa ei vain kiinnostusta vaan jopa huolestuneisuutta. Jokin on saanut kysyjän epäilemään, että kaikki ei ole aivan kohdallaan. Kenties kirkon ei nähdä pysyneen uskollisena hengelliselle perustalleen tai sen arvellaan jähmettyneen menneisyyteen tai sitten jokin muu seikka on saanut huolestumaan.

Huoli Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tilasta kertoo ennen kaikkea siitä, että kirkko koetaan tärkeäksi. Sen työ, elämä ja tulevaisuus eivät ole yhdentekeviä. Halu vaikuttaa asioihin nousee usein huolestuneisuuden tunteesta, kun todellisuus ei vastaa sitä mitä toivotaan. Kenties tätä tunnetta on mukana myös kirkolliskokouksen työskentelyssä.

Millainen on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tila on hyvä ja tarpeellinen kysymys. Se on myös syytä ymmärtää riittävän laajasti. Muuten on vaarana, että jäädytään askartelemaan vain kirkon *sisäisen* tilanteen kanssa ja käperrytään sisäänpäin. Kirkon tilasta kertoo nimittäin yhtä lailla myös se, miten kirkko suuntautuu ulospäin, sillä juuri sitä vartenhan kristillinen kirkko on varsinaisesti olemassa. Se ei ole olemassa itseään vaan tätä maailmaa ja sen asukkaita varten. Sitä ei ole kutsuttu julistamaan itseään itselleen tai muille, vaan se on lähetetty kaikkialle maailmaan todistamaan Jumalan läsnäolosta ja rakkaudesta.

Ett sätt att uppfatta kyrkans externa inverkan och kontaktytan med det finländska samhället är att studera mätningar och utredningar där man har kartlagt medborgarnas åsikter om kyrkan, dess tillförlitlighet och anseende samt kännedomen om kyrkan. En annan möjlighet är att sätta sig in i den statistik som publiceras varje år med uppgifter om utvecklingen av medlemsantalet jämfört med föregående år, verksamhetens volym och antalet personer som döpts, vigts och jordfästs.

Sekä mielipidemittausten että tilastojen kertoma on ollut viime vuosina omiaan herättämään huolta siitä, onko Suomen evankelis-luterilaisen kirkon merkitys, relevanssi, hiipumassa.

Sinnikästä työtä on tehty kirkon elämän tunnetuksi tekemiseksi, seurakuntavaalien äänestysaktiivisuuden lisäämiseksi ja yleisen kiinnostuksen kasvattamiseksi. Kaikesta tästä huolimatta mielipidemittausten ja tilastojen viesti näyttäisi tukevan johtopäätöstä, että kirkkomme kosketuspinta tähän maailmaan ja suomalaiseen yhteiskuntaan on ohenemaan päin.

Ei siis ole ihme, jos monet kirkon jäsenet — me päättäjät luottamushenkilöt ja työntekijät mukaan lukien — kysyvät, hiipuuko kirkon ja sen tekemän työn merkitys. Tutkimusten ja tilastojen valossa on ymmärrettävää, jos alakulo ja jopa lannistuminen uhkaavat mieltä.

Nämä tunnelmat ohjaavat kuin luonnostaan kysymään, mitä me teemme väärin ja mitä olisi voitu tehdä toisin. Eivät nuo huonoja kysymyksiä ole. Silti en voi olla ajattelematta, että suunta, johon ne vievät, on pulmallinen: suunta on sisäänpäin. Huomion kiinnittäminen vain omiin tekemisiin tai tekemättä jättämisiin voi estää saavuttamasta tasapainoisempaa tilannekuvaa, sellaista, joka ei perustu niinkään kysymykseen, mitä kirkolle kuuluu, vaan pikemminkin kysymykseen, mitä ihmisille kuuluu. Tämän kysyminen on avaa ikkunan ihmisten arkeen ja varjelee kysyjää kuvittelemasta, että hän tietää asian kysymättäkin. Viime syksynä kirkolliskokoukselle esitelty tulevaisuusselonteko *Siunauksen signaalit* pyrkii etsimään

juuri tällaista ulospäin suuntautunutta ajattelutapaa, joka ilmaisee kiinnostusta ihmisten elämäntilannetta kohtaan.

Jotta oma kirkkomme voisi saada tietoa siitä, mitä ihmisille kuuluu, sen on pystyttävä saamaan mahdollisimman laaja kosketuspinta yhteiskuntaan, jonka keskellä se elää. Kirkon nykyinen asema ei siis palvele ainoastaan pyrkimyksiä vaikuttaa yhteiskuntaan, vaan se tarjoaa verrattomat kanavat pysyä tietoisena siitä, mitä ihmisille kuuluu. Tämänkin takia Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle on tärkeää pysyä mahdollisimman integroituneena omaan yhteiskuntaamme.

Kristillinen kirkko on koko olemassaolonsa ajan, yli kaksi tuhatta vuotta, joutunut etsimään omaa paikkaansa maailmassa, ympäröivässä kulttuurissa ja yhteiskunnassa. Uuden testamentin sivuilla kerrotaan ensimmäisten kristittyjen elämästä aikana, jolloin Jeesuksen toisen tulemisen arveltiin tapahtuvan jo silloisen sukupolven eläessä. Siinä tilanteessa oli oleellista pitää Herran odotus elävänä.

Kristillinen usko levisi nopeasti ja tuli kosketuksiin toisenlaisten kulttuurien kanssa. Ei voitu keskittyä vain oman sisäisen tilan pohdintaan, vaan oli hahmotettava myös, kuinka todistus ylönousseesta Kristuksesta kohtaisi kulloisenkin kontekstin. Kontekstin hahmottaminen puolestaan edellyttää aina kysymystä, mitä ihmisille kuuluu.

När Jesus återkomst dröjde och församlingarna växte blev det också aktuellt att bestämma hur man skulle förhålla sig till den världsliga makten. Kyrkofadern Augustinus, som levde på 400-talet, påverkade i hög grad utvecklingen av politiska teorier när han försökte gestalta hur Jesus efterföljare som riktar sig mot det eviga himmelriket ska förhålla sig till det jordiska samhället och staten. I sitt samhällliga huvudverk Guds stad skisserade Augustinus svar på många frågor, till exempel hur allvarligt de kristna skulle ta den tidsbundna världen och vad de över huvud taget borde tänka om det politiska livet.

Augustinuksen ajattelu on sittemmin noussut esille monin eri muodoin myöhemmissä yhteiskuntateoreettisissa pohdinnoissa. Ne kertovat ennen kaikkea vakaumuksesta, että kirkon elämä ei ole vain keskittymistä kirkon sisäisiin asioihin, vaan kristillisellä uskolla on väistämättä poliittisia seurauksia. Toisin ei voisi ollakaan, sillä tämän uskon ytimeen kuuluu kiinnostus ihmisiä kohtaan. Herramme ei tullut palveltavaksi vaan palvelemaan.

Augustinuksen perusajatuksena oli, että tässä kiinnostuksessaan kristityillä ei ole mielessään vain aikaan sidottu maailma vaan ikuinen, ajan rajojen ulkopuolella oleva todellisuus. Jeesus käytti siitä nimitystä *Jumalan valtakunta*. Jumalan valtakunnan käsite kertoo, mihin perustuu kristillisten kirkkojen merkitys omille kulttuureilleen ja yhteiskunnilleen. Kirkon ydin, kirkon viesti ja sen tarjoama lisäarvo maailmalle on Jumala. Kun kirkko tukee hädänalaisia, tekee esityksiä eduskunnalle kirkkolaiksi tai laatii hallitusneuvottelijoille hallitusohjelmatavoitteita, se tekee sen siksi, että on Jumala. Millä tavalla kirkko osallistuukin yhteiskunnan elämään, perustana on aina Jumala. Tässä piilee kirkon ainutlaatuisuus. Kirkon asia on Jumala. Tästä puolestaan seuraa se, mistä Ruotsin luterilaisen kirkon eläkkeelle jäänyt arkkiepiispa Antje Jackelén on usein muistuttanut: kirkko on merkityksellinen, koska Jumala on merkityksellinen.

Jumalan valtakunnan käsite on rakentavalla tavalla vastakulttuurinen. Kirkko ei ole sama asia kuin Jumalan valtakunta, jonka ympärille ei voi rakentaa inhimillisiä rajoja ja jota kukaan ei voi omia. Sen sijaan kirkko *edustaa* Jumalan valtakuntaa tässä ajallisessa todellisuudessa. Kirkon tehtävänä Jumalan valtakunnan edustajana on muistuttaa tälle maailmalle, että on olemassa myös toisenlainen ajattelutapa kuin se, jossa hamutaan voittoja, tavoitellaan ensimmäisiä sijoja, vannotaan voimakeinojen nimeen ja erotellaan ihmiset meihin ja heihin. Jumalan valtakunnan perustuslaiksi kutsuttu Jeesuksen vuorisaauna osoittaa, millainen on Jumalan valtakunnan logiikka. Sen oivaltamiseen ja omaksumiseen Jeesus kutsuu, kun hän kehottaa parannukseen, mielen muutokseen.

Jesus sände ut de första lärjungarna i världen. Där behövdes budskapet om Gud som älskar och om Guds son som övervann döden. Församlingen var redan från början en gränsöverskridande gemenskap som gick med på att möta nya världar och kulturer, där den frågade hur människorna mår. Om kyrkan mister sin riktning utåt och inte drar nytta av sina kontaktytor till denna värld, då finns det anledning att med oro fråga sig hurdant kyrkans tillstånd är, eftersom det inte längre finns något annat att fråga. Då kretsar alla tankar bara kring kyrkans inre angelägenheter. Men så länge dörrarna är öppna och det finns möjligheter måste vi fråga oss hur vi kan använda de många möjligheter som vår kyrka har att förverkliga sin mission i dagens Finland.

Mitä Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle tänään kuuluu? Jos saan vastata omasta puolestani, toteaisin, että en ole tällä hetkellä kovin huolissani kirkkomme tilasta. Kirkkomme asema suomalaisessa yhteiskunnassa on vakaa. Juuri hyväksytty kirkkolaki avaa uusia

mahdollisuuksia toiminnan kehittämiseksi. Käytettävissämme ovat edelleen verrattomat resurssit. Henkilöstö on asiantuntevaa ja pitkälle koulutettua. Luottamushenkilöt paneutuvat asioihin ja haluavat rakentaa tulevaisuutta. Seurakuntalaisten keskeiseen rooliin kirkon avaintoimijoina on herätty. Kriisien keskellä kirkon koetaan tuovan turvaa. Nämä seikat eivät ole itsestäänselvyksiä. Niitä meidän on syytä arvostaa jo senkin vuoksi, että osaisimme toimia niiden vahvistumiseksi.

Kaiken tämän lisäksi on kuitenkin vielä yksi aivan erityinen syy, miksi en ole erityisen huolissani kirkkomme sisäisestä tilasta. Haluan nimittäin luottaa siihen, että Jumala on kuullut ja kuulee edelleen ne lukemattomat rukoukset, joissa kirkollemme pyydetään hänen johdatustaan.

Hyvät kirkolliskokousedustajat. Edessämme on tiivis viikko ja käsiteltävänäme paljon asioita. Suomen evankelis-luterilainen kirkko tarvitsee meitä tällä viikolla juuri täällä Turussa kristillisen Opiston suojissa. Keskustelemme kirkon sisäisistä asioista, koska tämä on välttämätöntä. Mutta kirkkomme tarvitsee meitä ennen kaikkea siellä, mistä tänne olemme tulleet ja mihin jälleen tämän kokousviikon jälkeen palaamme. Siellä sijaitsee se maailma, jossa meidät on kutsuttu kristityn elämään Jeesuksen seuraajina ja hänen todistajinaan, palvelijoina enemmän kuin palveltavina, kiinnostuksen osoittajina enemmän kuin kiinnostuksen kohteina.